

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL XI, NO 21, STIP, 2026

ГОД. 11, БР. 21
ШТИП, 2026

VOL. XI, NO 21
STIP, 2026

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 11, Бр. 21
Штип, 2026

Vol. 11, No 21
Stip, 2026

PALMK, VOL 11, NO 21, STIP, 2026

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Würzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Ева Ѓорѓиевска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Ева Ѓорѓиевска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Eva Gjorgjievska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Eva Gjorgjievska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ала Шешкен, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Alla Sheshken, member of the Editorial Board of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Lilis Handayani Napitupulu, Kristiawan Indriyanto

VERBAL THREATS AS POWER PERFORMANCE: A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF JOHN DUTTON'S IMPERATIVES IN *YELLOWSTONE SEASON 1*

27 Şirin Tufan

LANGUAGE MAINTENANCE / SHIFT AND SPEAKERS' ATTITUDES IN TURKEY: THE CASE OF MACEDONIAN IN MUSTAFAPAŞA, CAPPADOCIA

37 Марија Леонтиќ

ИЗВИЦИТЕ ЗА ОБРАЌАЊЕ И ПОВИКУВАЊЕ ВО СОВРЕМЕНИОТ ТУРСКИ ЈАЗИК, НИВНОТО ЗНАЧЕЊЕ И ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

INTERJECTIONS OF ADDRESS AND CALLING IN CONTEMPORARY TURKISH, THEIR MEANINGS AND EQUIVALENTS IN MACEDONIAN

49 Mirela Papa

TRADUZIONE INTERSEMIOTICA: LE COPERTINE DEI LIBRI DI BUZZATI IN ALBANIA

Mirela Papa

INTERSEMIOTIC TRANSLATION: BUZZATI'S BOOK COVERS IN ALBANIA

61 Gazi Özdemir

XVII. YÜZYIL OSMANLI SİYASET DİLİNDE DEVLET, HUKUK VE OTORİTE: KOÇI BEY RİSALESİ'NDE KRİZİN VE İHYANIN METAFORİK TASAVVURU

Gazi Özdemir

STATE, LAW, AND AUTHORITY IN 17TH-CENTURY OTTOMAN POLITICAL LANGUAGE: THE METAPHORICAL REPRESENTATION OF CRISIS AND RESTORATION IN KOÇI BEY'S TREATISE

71 Катерина Видова

ЗА НЕКОИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛЕКСИКАТА ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА ПОЕЗИЈА

Katerina Vidova

ABOUT SOME CHARACTERISTICS OF THE LEXIS OF THE MACEDONIAN CONTEMPORARY POETRY

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 83** **Бојана Костова, Ранко Младеноски**
ФОЛКЛОРНИОТ ХИПОТЕКСТ ВО РОМАНОТ „СИНОТ НА КРАЛОТ“ ОД
СЛАВЧО КОВИЛОСКИ
Bojana Kostova, Ranko Mladenovski
THE FOLKLORIC HYPOTEXT IN THE NOVEL *THE KING'S SON* BY
SLAVCHO KOVILOSKI
- 93** **Vagif Sultanlı**
XX. YÜZYIL GÖÇMEN NESRİNDE ZAMAN VE MEKÂNIN
DEKONSTRÜKSİYONU (AZERBAIJAN VE MAKEDON EDEBİYATI
BAĞLAMINDA)
Vagif Sultanly
DECONSTRUCTION OF TIME AND SPACE IN THE PROSE OF EMIGRATION
OF THE 20TH CENTURY (IN THE CONTEXT OF AZERBAIJANI AND
MACEDONIAN LITERATURE)
- 105** **Mümin Ali**
DİJİTALLEŞEN EDEBİYAT VE DİJİTAL EDEBİYAT
Mumin Ali
DIGITALIZING LITERATURE AND DIGITAL LITERATURE
- 117** **Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev**
REIMAGINING HOME: LITERARY ENCOUNTERS WITH DEEP
ECOLOGICAL THOUGHT
- 129** **Zekiye Tunç**
ESKİ TÜRK DESTANLARINDA FETİH POLİTİKASI
Zekiye Tunç
THE POLICY OF CONQUEST IN ANCIENT TURKİC EPİCS

КУЛТУРА / CULTURE

- 143** **Сања Ристески, Сашка Голомеова Лонгурова, Силвана Жежова, Соња
Јордева, Ванѓа Димитријева Кузманоска**
КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА НА ЛЕО ТОЛСТОЈ И ОСКАР ВАЈЛД КАКО МОДНА
ИНСПИРАЦИЈА
**Sanja Risteski, Saska Golomeova Longurova, Silvana Zhezhova, Sonja
Jordeva, Vanga Dimitrieva Kuzmanoska**
THE LITERARY WORKS OF LEO TOLSTOY AND OSCAR WILDE AS
FASHION INSPIRATION
- 153** **Ruska Ivanovska-Naskova, Marija Pandeva, Ema Lakinska, Davor
Jankuloski**
A SERIES OF ARTICLES ON KONESKI IN THE FOREIGN PRESS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 165 Simona Serafimovska, Nina Daskalovska**
STUDENTS' ATTITUDES TOWARD THE INTEGRATION OF THE DUOLINGO APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING
- 177 Vesna Prodanovska-Poposka**
BETWEEN THEORY AND PRACTICE: A POST-LECTURE ANALYSIS OF COMMON-LAW DEFENCES
- 187 Branka Grivčevska**
MOTIVAZIONI, PERCEZIONI E RISULTATI DEI PARTECIPANTI ALLA SPERIMENTAZIONE DEL MOOC *ITALIANO ACCADEMICO PER STUDENTI SLAVOFONI*
Branka Grivčevska
MOTIVATIONS, PERCEPTIONS AND RESULTS OF THE PARTICIPANTS IN THE EXPERIMENTATION OF THE MOOC *ACADEMIC ITALIAN FOR SLAVIC-SPEAKING STUDENTS*
- 197 Özlem Kurt**
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ İÇİN HAZIRLANMIŞ YEDİ İKLİM TÜRKÇE DERS KİTABININ ETKİLEŞİM ODAKLI İNCELENMESİ
Ozlem Kurt
AN INTERACTION-FOCUSED ANALYSIS OF THE YEDI IKLİM TÜRKÇE TEXTBOOK FOR TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS
- 209 Весна Кожинкова**
РАЗВИВАЊЕ НА КОГНИТИВНИТЕ СПОСОБНОСТИ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА
Vesna Kozhinkova
DEVELOPING COGNITIVE SKILLS IN STUDENTS IN LITERATURE TEACHING
- 223 Tilen Smajla**
DIE MEINUNGEN SLOWENISCHER UNIVERISTÄTSSTUDIERENDER ZUM EINSATZ VON KÜNSTLICHER INTELLIGENZ IN EINEM SPRACHKURS FÜR FACHFREMDSPRACHE
Tilen Smajla
THE VIEWS OF SLOVENIAN UNIVERSITY STUDENTS OON THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LSP TEACHING
- 233 Nensi Gjetani, Ema Kristo**
INDIVIDUELLE LERNWEGE IM DEUTSCHUNTERRICHT: DIFFERENZIERUNG UND PERSONALISIERUNG
Nensi Gjetani, Ema Kristo
INDIVIDUAL LEARNING PATHWAYS IN GERMAN LANGUAGE TEACHING: DIFFERENTIATION AND PERSONALIZATION

- 245 Erta Spaho-Herri, Migena Sejdini**
 DIE ROLLE DER ÜBERSETZUNG IM DaF-UNTERRICHT: DIE SITUATION
 IN ALBANIEN
Erta Spaho-Herri, Migena Sejdini
 THE ROLE OF TRANSLATION IN TEACHING THE GERMAN LANGUAGE
 (SITUATION IN ALBANIA)
- 257 Jonida Bushi, Alma Kosova**
 GESUNDHEIT ALS SCHLÜSSELTHEMA IM FREMDSPRACHEN-
 UNTERRICHT: EINE ANALYSE AUSGEWÄHLTER LEHRWERKE
Jonida Bushi, Alma Kosova
 HEALTH AS A KEY TOPIC IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: AN
 ANALYSIS OF SELECTED TEXTBOOKS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 271 Даниела Андоновска-Трајковска**
 ВАЛЕНЦИЈА НА ЛИРСКОТО ЈАС: АКТАНТНА АНАЛИЗА НА „ЧОВЕЧКИ
 ТИШИНИ“ ОД БОРЧЕ ПАНОВ
Daniela Andonovska-Trajkovska
 THE VALENCY OF THE LYRICAL SUBJECT: ACTANTIAL ANALYSIS OF
HUMAN SILENCES BY BORCHE PANOV
- 283 Lucia Ráčková**
 L'AMALGAME LEXICAL – FRÉQUENT DANS L'USAGE, RARE DANS LE
 DICTIONNAIRE DE RÉFÉRENCE
Lucia Ráčková
 LEXICAL BLENDS: FREQUENT IN USE, RARE IN REFERENCE

ДОДАТОК / APPENDIX

- 295 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
 ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
 CALL FOR PAPERS
 FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА НА ЛАВ ТОЛСТОЈ И ОСКАР ВАЈЛД КАКО МОДНА ИНСПИРАЦИЈА

Сања Ристески

Технолошко-технички факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
sanja.risteski@ugd.edu.mk

Сашка Голомеова Лонгурова

Технолошко-технички факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
saska.golomeova@ugd.edu.mk

Силвана Жежова

Технолошко-технички факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
silvana.zezova@ugd.edu.mk

Соња Јордева

Технолошко-технички факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
sonja.jordeva@ugd.edu.mk

Ванѓа Димитријева Кузманоска

Ликовна академија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
vanga.dimitrijeva@ugd.edu.mk

Апстракт: Феноменот на модата, облеката и облекувањето е навистина комплексен. Овој феномен се согледува од аспект на социологијата, историјата, антропологијата и костимографијата. Не случајно постои изрека дека „Костимот не го чини човекот, но многу зборува за него“. Културата и промените кои со себе ги носи едно време многу често се „вткаени“ во облеката. Во овој труд разработени се два модели на облека инспирирани од познатите светски класици – делата на Лав Толстој („Ана Каренина“) и Оскар Вајлд („Сликата на Доријан Греј“). Преку дизајнот на двата модели е прикажана нераскинливата врска помеѓу литературата и модниот дизајн и како дизајнот на суптилен начин ја збогатува и сликовно ја одразува писателската имажинација.

Клучни зборови: *литература, мода, класици, дизајн.*

1. Вовед

Автентичната и креативна форма преку која една култура ја потврдува својата индивидуалност и го изразува својот личен идентитет е токму модата. Според Димитријева и Ристески тоа е нераскинлива врска која отсекогаш постои помеѓу човекот и модата и која го одржува балансот во модерниот свет. Модата е применета уметност. Таа е дел од културата. Таа е средство за идентификација и социјализација на човекот, невербална комуникација, обид за престиж, предмет на задоволство (Димитријева & Ристески, 2017). Модата е средство за општествени промени, средство за дијалог и разбирање, истакнувајќи ја нејзината моќ да ги поврзува луѓето и да создава нови перспективи (Saravanan & Nithyaprakash, 2015).

Литературата му даде на модниот свет една длабока ризница на инспирации преку некои од нејзините вечни икони, како што се Ана Каренина, Холи Голајтли, Цици, Џејн Ер, Орландо, Мис Хавишам и др. Овие безвременски ликови најпрво беа обликувани со пенкало, премногу апстрактни за да бидат вистинити, но тие денес продолжуваат да катализираат инспирација за многу дизајнери, стилисти и читатели. Модата и литературата многу моќно ја поттикнуваат човековата фантазија. Тие толку суптилно се провлекуваат една низ друга со цел да ја разбудат нашата фантазија на начини за кои не размислуваме доволно често. Модните дизајнери ги естетизираат ликовите од делата, им даваат реална естетска форма која може да ги заведе нашите сетилa. Писателите може да креираат ликови кои совршено се вклопуваат со човековите ментални способности и ја обојуваат човековата мисла со фиксација и фасцинација. На тој начин тие стануваат ликови што ги градиме, стилизираме и ги замислуваме во нашите умови. Тоа е вештина која не им припаѓа само на писателите, туку и на некои од современите визионери на модата. Денес постојат бројни модни дизајнери чија фиксација со литературата ги наведува да се занимаваат со литературата како нов креативен медиум. Колку што може секој да ја чувствува литературата како инхерентно лична, така може да ја доживува и модата. Галович ја дефинира модата како средство за идентификација и социјализација, симболичка комуникација, обврска на престиж, предмет на уживање и применета уметност (Galović, 2001). Според Ристески, модата не е нешто што само физички постои – облеката треба да раскажува приказна, таа е многу повеќе од етикета пришиена за парчето облека. Модата е промена во стиловите и изгледот на облеката усвоен од одредени групи луѓе, а од социолошка перспектива се покажува како систем на знаци, општествен модел на вредности и начин на стекнување на колективниот и индивидуалниот идентитет. Модата е составен дел од културата и се изразува преку облеката, накитот, уредувањето, уметничките предмети литературата и слично (Ристески, 2025). Модата и литературата имаат своја заедничка приказна во историска и современа смисла. Тоа е приказна за тоа како еден комплексен збир на креативни имагинации може да се преплетува и да води еден кон друг. Двете креираат нов живот, може да се обликуваат и надополнуваат една со друга, да обезбедат форма и структура на

апстрактното и покрај тоа што се два радикално различни медиуми. Според Ристески, модата денес претставува значаен феномен на модерниот свет. Се смета дека таа има многу големо влијание во процесот на самоостварување и креирање на идентитетот на личноста во современиот свет. Накратко, модата е средство за идентификација и социјализација, симболичка комуникација, предмет на уживање и применета уметност (Rennolds, 1985).

2. Култура, индустрија и мода во 19 век

Културата на 19 век е култура на слобода, активност и иницијатива. Во текот на овој век човечката мисла ја добила најшироката слобода на изразување. Романтизираните критериуми од 16 и 17 век, страстите и чувствата од 18 век, се заменети со строг меркантилизам. Почетокот на векот бил обележан со уривање на уметничките принципи родени во минатите векови. Културата на 19 век ги носи во себе специфичните карактеристики на француските погледи. Таканаречените „Салони“ почнале да се одржуваат во Париз, каде што биле изложени специјално избрани дела на уметници.

Според забелешките на Бланинг, во исто време, идентитетите на уметниците и делата стануваат постмодерни, со тенденција да бидат неодредени, бидејќи не можат да се поврзат единствено со традиционалните материјални основи, а самото општество се конструира како објект на изучување и реформа (Blanning, 2000, p. 49).

Уметничката култура на 19 век се развивала во тесна поврзаност со општествените трансформации предизвикани од индустријализацијата и консолидирањето на средната класа. Во овој контекст се оформува таканаречената „господска култура“ која, како што укажува Јанг, не била дефинирана исклучиво преку економскиот капитал, туку преку самодисциплина, културен капитал и способност за усвојување и изведување на кодифицирани форми на социјален бонтон. Наместо проста имитација на аристократските модели, оваа култура претставувала нивна адаптација и реинтерпретација во рамките на потребата за труд и професионална мобилност (Young, 2003). Овие културни и морални норми се рефлектираат и во уметничката продукција на 19 век, особено во рамките на викторијанскиот период и развојот на реализмот. Литературата на овој период, вклучително и делата на Лав Николаевич Толстој и Оскар Вајлд, тематизира прашања поврзани со моралот, идентитетот и општествената респектабилност, прикажувајќи ги тензиите меѓу јавната изведба на пристојност и приватниот, внатрешен свет на поединецот. Притоа, Бергер во оваа насока смета дека уметничката култура станува значаен медиум преку кој се артикулираат и проблематизираат вредностите на културата на средната класа, чиј континуитет е видлив низ поширокиот англофонски и транснационален контекст на крајот од 18 и во 19 век (Berger, 2006).

Периодот на 19 век е посебен во однос на женскиот костим, особено кога станува збор за „квантитетот“ на женската облека. Проучувачите сметаат дека уште од времето на најстарите цивилизации, па сè до 1920 година, не постои друг период во историјата наназад во кој жената носела

помалку облека. Овој период се смета и како продолжение на неокласичниот период во модата, како што историчарот на костимот и модата, Канингтон (Cecil Willett Cunnington 1878–1961) го нарекол „вертикална епоха“. Модата останала инспирирана од класичната антика. Девојчињата носеле фустани слични како фустаните на нивните мајки, освен што биле малку пократки, дизајнирани во едноставна А-форма и надополнети со наметка (Cunnington, 1990).

3. Лав Николаевич Толстој и делото „Ана Каренина“ како книжевна инспирација за едно модно решение

Романот „Ана Каренина“ од Толстој има сложена композиција, зашто целосно го опфаќа руското општество од втората половина на 19 век.

Ана Каренина е книжевно ремек дело за живојот, стравот и љубовта, што е повеќе од приказна за љубов и прељуба, што е приказна за живојот. Ликовите од делото се инспиративни, незаборавни, но реални. Лесната идентификација со ликовите овозможува тие да бидат инспирација, да ја поттикнат внатрешната креативност на дизајнерот да го поврзе ликот со костимот, да ја предвиди текстурата на материјалот, боите, дезенот, елементите (Prahl, 2019).

Храброста на една жена која може да изгуби сè (ликот на Ана Каренина) е инспирација за новиот моден дизајн на детски фустан (слика 1). Моделот е составен од едноставен крој на фустан во А-форма инспириран од детската облека во 19 век и пелерина инспирирана од нежните наметки од 19 век. Изборот на детски модел за едно вака „тешко“ книжевно дело е промислена идеја. Децата, во симболична смисла, значат чистота, невиност и обнова, одразувајќи ја нивната вистинска природа во светот. Тие на некој начин како да ја олеснуваат целата трагедија на главниот лик, даваат позитивна нота и надеж за иднината и новите искуства. Тие го симболизираат почетокот или „раѓањето“ по секоја загуба, можноста за регенерација и исцелување.

Тежината на делата, нивната вечност и мудра порака се затскриени во зелената боја на моделот надополнет со нежни каро линии, како синоним на љубомората, зависта и измамата кои се проткајуваат како основни нишки низ целото книжевно дело. Нежните каро линии на зелената основа се намерно избрани, да значат обнова, надеж и нови почетоци, доверливост како предзнак за тоа како човечкото битие треба да ги доживува искушенијата и животните предизвици. Црвената лента врзана во нежна панделка е претставена како симбол на темпераментната природа на главниот лик од делото (Ана Каренина). Пелерината е надополнета со бела чипка која умешно ја затскрива нежната страна на главниот лик, давајќи му уникатен шарм, кривост и мистика. Затвореноста на моделот во делот кај рамењата ја покажува скриената страст на главниот лик, страста за прикривање на реалното, но само за одредено време. Кога ќе се ослободи наметката, сите илузии стануваат реалност и секоја тајна станува видлива. Раскошните булки кои се рачно насликани на моделот се искористени заради нивната моќна симболика. Тие се симбол на сеќавање, бидејќи црвените цветови

ја претставуваат крвта на мртвите. За старите Грци овој симбол значи и регенерација (Венера понекогаш е претставена со јаболко во едната рака и цвет од булка во другата рака – цвеќе кое се користело како противотров за оние кои се маѓепсани да сакаат некого). Булките насликани на моделот го прикажуваат животот на Ана Каренина, нејзиниот нежен, но жив дух, како симбол на сеќавање на едно тешко време.

Слика 1

*Изглед на модно решение инспирирано од делото „Ана Каренина“
(Извор: Авторска слика¹, локација Споменик „Илинден“ – Македониум)*

Преку булките (мотиви на слика 2) е прикажана крвкоста на животот и издржливиот дух. Булките како симбол на себичноста, но и на утехата, не само што го опишуваат главниот лик во делото туку ги опишуваат и читателите на делото кои утехата ја пронаоѓаат во вистинската љубов која преовладува над сите други чувства.

Слика 2

*Рачно насликани мотиви инспирирани од делото „Ана Каренина“
(Извор: Авторска слика, автор на рачно насликаниите мотиви –
Слаѓана Пејрова)*

¹ Моделите на слика 1 и слика 2 се дел од проектот „Мода меѓу редови-класици“, проект одобрен и финансиран од Министерството за култура, а е презентиран во Споменик „Илинден“ – Македониум, како дел од манифестацијата „Крушево град на културата“ за 2023 година под мотото „Крушево жив тестамент на културата“. Автор на сликата е вонр. проф. д-р. Сања Ристески под чие менторство се изработени моделите во рамките на овој проект.

Чувствата на Ана Каренина се симболично изразени преку овој модел, со надеж дека љубовта може да надвлее не само над нејзините чувства туку и над пустошот во нејзиното срце. Тој пустош, симболично е претставен преку исушената трева, рачно насликана на новиот модел (мотиви на слика 2), а таа симболично го претставува чувството на себичност и огорченост кое главниот лик никако не можел да го потисне.

4. Оскар Вајлд и делото „Сликата на Доријан Греј“ како книжевна инспирација за идно модно решение

„Сликата на Доријан Греј“ е најпознатото дело на Вајлд. Во романот е раскажана приказна за еден млад човек по име Доријан Греј, модел на една слика од уметникот Базил Холвард. Базил е импресиониран од убавината на Доријан, станува заслепен од него, верувајќи дека неговата убавина е одговорна за новиот стил во неговата уметност. Доријан се запознава со лорд Хенри Вотон, пријател на Базил, и е маѓепсан од неговиот поглед на светот. Застапувајќи се за еден нов хедонизам, лорд Хенри вели дека единствените нешта кон кои вреди да се тежнее во животот се убавината и задоволувањето на сетилата. Свесен дека еден ден неговата убавина ќе избледи, Доријан изјавува желба да си ја продаде душата, во замена за тоа портретот насликан од Базил да старее наместо него. Желбата на Доријан се исполнува и го фрла во развратен живот. Портретот служи како потсетник за тоа каков ефект има секое негово дело врз неговата душа. Секој грев е претставен или како избобличување на неговата форма или како знак на стареење. „Сликата на Доријан Греј“ се смета за дело кое спаѓа во класичен готски хорор со силно изразена фаустовска тема (Beckson & Ostberg, 2025). Фокус на самото дело е моралното распаѓање на Доријан, што секако е метафора за викторијанската/готската ера, ерата во која се зборува за „мракот“, моралната корупција и „демоните“ кои живеат во секој од нас. Посебно инспиративно дело за тоа како човековата суета, алчност и негрижа за сите околу него води кон пропаст. Дело кое немилосрдно ја буди и креативната слобода од аспект на костимографијата. Дело кое говори за тоа како една убавина може да биде презентирана во модел кој во себе ќе крие мрачни тајни завиени во умешно скроено парче облека кое, пак, крие моќна порака за тоа дали убавината сама по себе е доволна? Дали естетиката има потреба од нешто подлабоко? Дали моделот сам по себе значи убавина или душата на моделот оживува кога човечкото битие ќе ја облече?

Овие тези беа појдовни при креирање на новиот модел на женски детски фустан. Станува збор за модел инспириран од 19 век, модел кој сè уште ја нема доживеано револуцијата на истакнување на фигурата, но неговата должина полека го најавува доаѓањето на новиот век, новата мода со сите нејзини предности и недостатоци. Несиметрични кројни делови, отвори, контрастни бои се рефлекс на самото инспиративно дело. Внатрешните немири, спротивставености и острите карактерни црти на главниот лик од делото (Доријан Греј) се проткаени низ самите кројни делови на новиот дизајн. Новиот модел е како сенка на сегашната мода, бидејќи 19 век е

почеток на големите промени во светот, вклучувајќи ја и модата. Тежината на делото, неговата вечност и мудра порака се затскриени во сината боја, како синоним на бескрајот, инспирацијата и мудроста. Основната боја на моделот симболизира и смиреност, длабочината на мислата на главниот лик од делото (Доријан Греј). Сината боја е избрана како репрезент на длабоки чувства на тага и депресија кои го опишуваат главниот лик. Изборот на бојата на новиот модел нè враќа и во средниот век кога носењето на сини бои било симбол на богатство, моќ и престиж меѓу благородништвото. Самиот избор на сина боја ја опишува и душевната состојба на главниот лик – инспиративно доживеан како длабок навидум мирен океан, бескрајно убав, но со немирни бури кои го брануваат неговиот карактер до степен на истрошеност и ментална нестабилност. Црвената лента како симбол на темпераментната природа на главниот лик од делото е, исто така, инкорпорирана во самиот модел. Таа на моменти како да ја засилува и така нестабилната природа на главниот лик. Со должина поголема од самиот фустан, нашиена на пресечените ракави, слободно и лелеаво „паѓа“ покрај телото истакнувајќи ја и нежната страна на главниот лик. На самиот фустан на централниот преден дел рачно е насликан портретот на ликот од делото, ригидно поставен, како да сака да го впише и зграпчи секој поглед насочен кон него.

Слика 3

*Изглед на модно решение инспирирано од делото „Сликаџа на Доријан Греј“
(Извор: Авторска слика, локација Сјоменик „Илинген“ – Македониум)*

Низ самиот цртеж се гледа ароганцијата, самобендисаноста и суетата на главниот лик кој тера на размислување – дали убавината на ликот е презентирана само преку она што го гледаме во огледалото или е нешто многу повеќе од тоа? Свеќникот, рачно исцртан на задниот дел од фустанот, е симбол на светлината во темнината, можноста за излез од мракот и депресијата, како синоним за зачувување на вербата во соништата и фокусот во тешките животни моменти (слика 4). Отвореноста на моделот во делот кај рамењата ја покажува желбата за слобода и вечност на главниот лик во делото (слика 4).

Слика 4

*Рачно насликани моџиви инспирирани од делото „Слика на Доријан Греј“
(Авџор на рачно насликаниите моџиви – Слажана Пеџирова)*

5. Заклучок

Феноменот на модата, согледан во поширок културен и историски контекст, претставува значаен медиум преку кој се претставуваат културните, естетските и идејните вредности на одредена епоха. Во овој труд, преку анализа и реализација на два современи авторски модни модели, инспирирани од класичните книжевни дела „Ана Каренина“ на Лав Николаевич Толстој и „Сликата на Доријан Греј“ на Оскар Вајлд, беше истакната можноста модниот дизајн да функционира како простор на интерпретација и активен дијалог помеѓу литературата и визуелната култура.

Создавањето на овие два модела не претставуваше само едноставна илустрација на книжевните наративи, туку нивна современа визуелна реинтерпретација, во која карактерите, психолошките состојби и моралните дилеми на ликовите се преведени во силуета, материјал, колорит и реална форма. На тој начин, модата се појавува како еден моќен медиум што овозможува визуелизација на книжевниот лик, трансформирајќи комплексни апстрактни литературни категории како страст, внатрешен конфликт, општествена репутација или естетски идеал во конкретен визуелно видлив и материјален израз.

Врската помеѓу литературата и модата се покажува како суштинска, бидејќи облеката не функционира само како естетски објект, туку и како носител на значење и идентитет. Преку модниот дизајн, книжевните ликови добиваат нова димензија на реално постоење во современиот културен простор, а самата мода станува алатка за интерпретација, преку која се преиспитуваат и актуализираат класичните книжевни теми во однос на современите вредности, и визуелната комуникација.

Интересен и важен аспект на овие модели е нивната детска природа која на прв поглед стои во контраст со тешката тематика на литературните дела. Сепак, токму преку изборот на детска облека се внесува симболика на невиност и обновување, кои ја омекнуваат и разигруваат драматичната и

понекогаш мрачна природа на делата. Презентацијата на облеката во форма на детски модели се покажува како метафора за надеж и регенерација, создавајќи простори за емотивно празнење и нови перспективи во однос на вечните човечки прашања кои ги поставуваат Толстој и Вајлд.

Преку кројот, бојата, текстурата и декоративните елементи, книжевните мотиви и значења се трансформираат во визуелен јазик кој не го негира оригиналниот текст, туку го надградува и актуализира во современ културен контекст. На тој начин, модата се појавува како медиум кој визуелизира, материјализира и ги оживува ликовите од класичните книжевни дела.

Освен тоа, трудот укажува дека модниот дизајн не треба да се сфаќа само како естетска или функционална категорија, туку и како носител на културна меморија и симболички значења. Врската помеѓу литературата и модата се покажува како динамичен процес на меѓусебно влијание во кој книжевните наративи добиваат нови форми на значење преку визуелната интерпретација.

На крај, овој труд ја потврдува релевантноста на интердисциплинарниот пристап во проучувањето на културните феномени, нагласувајќи ја важноста на дијалогот помеѓу литературата, уметноста и модниот дизајн. Ваквиот пристап овозможува подлабоко разбирање на класичните книжевни дела и нивната способност да продолжат да живеат и да комуницираат со современата публика преку различни уметнички медиуми.

Користена литература

- Beckson, K., & Ostberg, R. (2025, February 12). *Britannica.com*. Преземено од Britanica: <https://www.britannica.com/biography/Oscar-Wilde>
- Berger, S. (2006). *A companion to nineteenth-century Europe 1789-1914*. Oxford: Blackwell Publishing. Повратено од <https://download.e-bookshelf.de/download/0000/5975/31/L-G-0000597531-0002339218.pdf>
- Blanning, T. (2000). *The nineteenth century*. New York: Oxford University press. Повратено од <https://archive.org/details/dli.scoerat.5541thenineteenthcentury/page/49/mode/2up?q=fashion>
- Cunnington, C. W. (1990). *English Women's Clothing in the Nineteenth Century*. New York: Dover Publications.
- Galović, M. (2001). *Moda: zastiranje i otkrivanje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kennedy, A., Stoehrer, E. b., & Calderin, J. (2013). *Fashion designreferenced*. Routledge publishers.
- Prahl, A. (2019, October 29). *Biography of Leo Tolstoy, Influential Russian Writer. The great Russian novelist and philosophical writer*. Повратено од thoughtco: <https://www.thoughtco.com/>
- Rennolds, M. C. (1985). *Couture, the great designers*. New York: Stewart, Tabori & Chang.
- Saravanan, D., & Nithyaprakash, V. (2015). Fashion trends and their impact on the society. *International conference on textiles, Apparels and Fashion 2015At: COimbatore*. Tamilnadu.
- Young, L. (2003). *Middle class culture in the nineteenth century : America, Australia, and Britain*. New York: Houndmills.

* * *

Димитријева, В. К., & Ристески, С. (2017). *Креирање на облека*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Ристески, С. (2025). *Дизајн и креирање на женска облека*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Sanja Risteski

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Saska Golomeova Longurova

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Silvana Zhezhova

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Sonja Jordeva

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Vanga Dimitrieva Kuzmanoska

Art Academy, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

The Literary Works of Leo Tolstoy and Oscar Wilde as Fashion Inspiration

Abstract: The phenomenon of fashion, clothing, and dress is complex. This phenomenon is viewed from the perspectives of sociology, history, anthropology, and costume design. It is no coincidence that there is a saying, “A suit doesn’t cost a man, but it says a lot about him.” Culture and the changes it brings are often woven into clothing. In this paper, two models of clothing inspired by famous world classics are developed. The design of both models shows the inextricable link between literature and fashion design, demonstrating how design subtly enriches and vividly reflects the writer’s imagination.

Keywords: *literature; fashion; classics; design.*

ГОД. 11
БР. 21

ПАЛИМПЕСТ

PALIMPSEST

VOL. XI
NO 21